

3. Odintsova, A. (2013). Tipologija zhittevykh roley vidnosno koncepciyi zhittevoho shliakhu osobystosti [The typology of vital role with respect to the concept of the life course of the individual]. *Scientific Bulletin of Kherson State University*, 2, 20–23.

4. Propp, V. (2006). Morfologija volshebnoj skazki [Morphology of a fairy tale]. Moscow: Labirint.

5. Rodzhers, N. (1990). Tvorchestvo kak usilenie sebja [The creativity as of oneself]. *Voprosy psichologii*, 1, 164–168.

6. Shteinhard, L. (2011). Jungianskaja pesochnaja psihoterapija [The Jungian Sand Psychotherapy]. *Practicum in psychotherapy*. S-Petersburg: Piter.

7. Jung, K. (2001). Arkhetip i Simvol [Archetype and Symbol]. Moscow: Akademicheskii Proekt.

Марина Орап

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки

orap2003@ukr.net

ЗАКОНОМІРНОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ МОВЛЕННЄВОГО ДОСВІДУ ОСОБИСТОСТІ

Received March, 17, 2014; Revised March, 23, 2014; Accepted April, 1, 2014

Анотація. Стаття присвячена дослідженню мовленнєвого досвіду особистості. Створена теоретична концептуальна модель мовленнєвого досвіду розглядає останній як структурно-функціональну систему особистості, суть якої процес і продукт обробки та впорядкування результатів мовленнєвого освоєння особистістю світу за допомогою мовленнєвої здатності, мовленнєвих здібностей, мовленнєвої компетенції і діяльності через посередництво мовленнєвої компетентності, мовної картини світу і мовленнєвої культури особистості. Відтак, у мовленнєвому досвіді виділяються внутрішня та зовнішня структури, взаємодія котрих уможливорює мовленнєве освоєння світу особистістю. Емпіричне дослідження структурно-функціональних особливостей мовленнєвого досвіду здійснювалося через діагностику визначених емпіричних референтів внутрішньої структури та факторний аналіз для виділення латентних змінних, що зумовлюють функціонування зовнішньої структури. Результати емпіричного вивчення демонструють, що організація внутрішньої структури мовленнєвого досвіду відбувається за принципом диференціації. Зовнішня структура в динаміці свого розвитку виявляє тенденцію до інтеграції, тобто до об'єднання раніше окремих елементів у єдину організовану структуру і приведення її до оптимальної кількості елементів. Отже, організація мовленнєвого досвіду відбувається в єдності диференціації та інтеграції як основних процесів функціонування системи.

Ключові слова: мовлення, мовленнєвий досвід, організація, внутрішня структура, зовнішня структура.

Orap, Maryna. Laws of the Personal Speech Experience Organization.

Abstract. The article investigates the personality's speech experience. Theoretical conceptual model of the speech experience considering it as structural and functional system of personality, the

essence of which is the process and product of processing and organizing the results of speech development of the world by means of speech ability, speech capability, speech competency and activity through speech competence, language view of the world and speech culture. Thus, internal and external structures are found in the speech experience. Their interaction allows the personality's speech exploration of the world. Empirical studies of structural and functional characteristics of speech experience carried out through empirical referents diagnosis the internal structure and factor analysis in order to highlight the latent variables that contribute to the functioning of the external structure. The results of the empirical study show that the organization of the internal structure of speech experience carried on the principle of differentiation. The external structure in the dynamics of its development shows the tendency to integration – the union of previously separate elements into one organized structure and bring it to the optimum number of items. Thus, the organization of speech experience going in the unity of differentiation and integration as the main processes of functioning the system.

Keywords: speech, speech experience, organization, internal structure, external structure.

Орап Мирина. Закономерности организации речевого опыта личности.

Аннотация. Статья посвящена исследованию речевого опыта личности. Созданная теоретическая концептуальная модель речевого опыта рассматривает последний как структурно-функциональную систему личности, суть которой процесс и продукт обработки и упорядочения результатов речевого освоения личностью мира с помощью речевой способности, речевых способностей, речевой компетенции и деятельности, посредством речевой компетентности, языковой картины мира и речевой культуры личности. Следовательно, в речевом опыте выделяются внутренняя и внешняя структуры, взаимодействие которых делает возможным речевое освоения мира личностью. Эмпирическое исследование структурно-функциональных особенностей речевого опыта осуществлялось через диагностику определенных эмпирических референтов внутренней структуры и факторный анализ с целью выделения латентных переменных, обуславливающих функционирование внешней структуры. Результаты эмпирического изучения демонстрируют, что организация внутренней структуры речевого опыта происходит по принципу дифференциации. Внешняя структура в динамике своего развития обнаруживает тенденцию к интеграции – к объединению ранее отдельных элементов в единую организованную структуру и приведение ее к оптимальному количеству элементов. Итак, организация речевого опыта происходит в единстве дифференциации и интеграции как основных процессов функционирования системы.

Ключевые слова: речь, речевого опыт, организация, внутренняя структура, внешняя структура.

Вступ

Сучасна психологічна наука накопила значну кількість даних, що описують феномени функціонування мовлення у свідомості суб'єкта. Дослідження визначають закономірності мовної здатності людини (Г. І. Богін, Н. М. Шацька, Дж. Міллер, Ч. Осгуд, Д. Слобін, Д. Хаймс, Н. Хомський); мовних здібностей (Г. В. Ейгер, М. К. Кабардов, Л. А. Онуфрієва, С. О. Ренке, С. Н. Цейтлін), мовної та мовленнєвої компетенції (О. Д. Божович, О. О. Залевська, І. О. Зимня), мовної картини світу (Ю. А. Аксенов, Л. Д. Готовкіна, Е. С. Кубрякова, І. О. Стернін); мовної особистості (Ю. Д. Апресян, В. І. Беліков, Е. Р. Борінштейн, Ю. М. Караулов, С. О. Сухіх, Н. О. Фоміна). Аналіз наукової літератури показує, що здійснені дослідження, незважаючи на значну кількість фактичних даних, не дають єдиної цілісної картини існування та функціонування мовних феноменів у свідомості людини.

Як зазначає Р. М. Фрумкіна, «у нашому розпорядженні може бути скільки завгодно фактів і спостережень, але за відсутності єдиної теорії вони не складуться в загальну картину» (Frumkina 2001: 104). З іншого боку, згідно з методологією системного підходу, виявити й дослідити багатогранний механізм роботи мовленнєвих структур можливо, лише розглядаючи ці явища у складі єдиної системи. Як зазначала О. О. Залевська, «мовленнєвий механізм людини є багатоплановим феноменом, дослідження якого передбачає вияв особливостей будови (тобто деякої структури з врахуванням наявності специфічних одиниць та їх багаторівневої організації), процесів та їх результатів» (Zalevskaya 2000: 63). Це приводить нас до визначення мовленнєвого досвіду як системи, що об'єднує всі прояви й результати мовленнєвого освоєння людиною світу.

Вихідним положенням у нашому дослідженні виступає твердження, що людина категоризує навколишній світ за допомогою мови. Як зазначав О. М. Леонт'єв, «мова (мовлення) – це одночасно те, чим узагальнюється і передається окремим людям досвід суспільно-історичної практики людства. Це умова присвоєння цього досвіду індивідами і, водночас, форма його існування у свідомості» (Leontyev 2003: 378). У дослідженнях досвіду наголошено, що зміст індивідуального досвіду складають певні схеми інтерпретації подій і явищ, котрі опосередковують взаємодію суб'єкта зі світом (О. М. Лактіонов, Н. В. Чепелева). Це дає змогу припустити, що в мовленнєвому досвіді закріплені варіанти мовленнєвої взаємодії з навколишнім світом.

Сучасна психологія трактує досвід як систему в різних іпостасях, відзначаючи, що засобом створення досвіду є, з одного боку, глибинні семантичні та синтаксичні універсалиї (Ч. Осгуд, Н. Хомський), текст як засіб організації, осмислення та впорядкування досвіду (Н. В. Чепелева), а з іншого – ментальні структури, уявлення і простір (В. М. Дружнін, М. О. Холодна), орієнтувальні когнітивні схеми (У. Найссер, Е. Толман, Д. Палмер). Отже, змістом досвіду визначають і концепти, і світ внутрішніх переживань людини. Відтак, виділяють різні види досвіду: індивідуальний (О. М. Лактіонов), особистий (Н. В. Чепелева), особистісний (Н. В. Чепелева), суб'єктний (О. К. Осніцькій, К. В. Стародубцева, І. С. Якіманська), суб'єктивний (О. А. Артемьева, К. Роджерс, Л. М. Кларіна), життєвий (Т. М. Титаренко, Ю. М. Швалб), соціальний (К. К. Платонов), ментальний (М. Л. Смульсон, М. О. Холодна), смисловий (І. В. Березко). Термін «мовленнєвий досвід» з різним змістовим наповненням використовують у лінгвістиці (Л. В. Щерба), психолінгвістиці (О. О. Залевська, В. І. Карасік) і лінгводидактиці (Л. І. Божович). Уявлення про мовленнєвий досвід як особливу психічну реальність, що детермінує властивості мовленнєвої взаємодії людини із середовищем, поступово складалося – в різному термінологічному оформленні – у окремих галузях зарубіжних і вітчизняних психологічних та психолінгвістичних досліджень. Але, незважаючи пильну увагу до проблем мовлення і досвіду, проблема функціонування мовленнєвого досвіду особистості на сьогодні недостатньо досліджена.

Мета статті – схарактеризувати теоретичні та емпіричні передумови виділення закономірностей організації мовленнєвого досвіду особистості.

Методи та методики

Внутрішню структуру мовленнєвого досвіду досліджували за допомогою комплексу діагностичних методик, котрі були спрямовані на дослідження виділених нами емпіричних референтів складових частин внутрішньої структури мовленнєвого досвіду. Факторний аналіз змінних внутрішньої структури мав за мету актуалізацію латентних змінних, що утворюють якісно нові функції і характеристики зовнішньої структури мовленнєвого досвіду.

Обговорення результатів дослідження

У здійснюваному нами дослідженні мовленнєвий досвід трактуємо як систему, спрямовану на забезпечення мовленнєвого освоєння світу особистістю. Виходячи зі структурно-функціонального принципу, ми виділили й емпірично вивчили структуру мовленнєвого досвіду, яку розглядали як синтез внутрішньої та зовнішньої структур. Виділення нами двох структур у будові мовного досвіду було детерміновано наявністю двох функцій у загальній функції мовленнєвого досвіду і ґрунтується на виділенні Л. С. Виготським двох структур свідомості. Як зазначав учений, «вивчення розвитку й функціонування цих систем може здійснюватися лише з урахуванням їх взаємозв'язку і взаємозумовленості» (Vygotsky 1984: 363). Психологи в найбільш загальному вигляді виділяють дві основні функції мовлення, які дуже тісно пов'язані між собою: 1 – здійснення процесу спілкування між людьми (комунікативна функція), 2 – засіб вираження думок, їх створення і розвитку (інтелектуальна функція).

Наявність двох основних функцій мовлення, дає підстави нам припустити наявність двох підструктур мовленнєвого досвіду, які різняться своїми функціями в здійсненні мовленнєвої взаємодії суб'єкта зі світом. З визначення системо утворюючої функції мовленнєвого досвіду мовленнєвого освоєння світу логічно випливає, що у свідомості людини цей досвід виконує дві функції: 1) закріплення та впорядкування результатів мовленнєвого освоєння світу; 2) опосередкування мовленнєвого освоєння світу особистістю. Ми вважаємо, що здійснення «втілення думки в слово», реалізується за допомогою взаємопов'язаного функціонування 1) мовленнєвої здатності як готовності до засвоєння мовних і мовленнєвих знань, 2) мовленнєвих здібностей, які зумовлюють індивідуальні особливості в оволодінні мовленням і продукуванні висловлювань; 3) мовленнєвої компетенції як сукупності мовних і мовленнєвих знань, потрібних для «здійснення» думки, 4) мовленнєвої діяльності як діяльності з формування і формулювання думки засобами мови та способом мовлення.

У такому аспекті мовленнєва здатність визначає потенційну можливість оволодіння мовними й мовленнєвими знаннями та здійснення мовленнєвої

діяльності, мовленнєві здібності зумовлюють індивідуальну своєрідність закріплення мовних знань (мовленнєва компетенція) та закріпленні мовленнєвих навичок і умінь (мовленнєва діяльність). Виділення саме цих елементів внутрішньої структури мовленнєвого досвіду як необхідних і достатніх зумовлено наявністю єдиного системоутворюючого фактора – усі елементи спрямовані на формування і формулювання думки; відмінністю функцій структурних елементів; сумісністю і взаємовпливом виділених компонентів.

Визначаючи системоутворюючою функцією зовнішньої підструктури системи мовленнєвого досвіду функцію спілкування, ми акцентуємо увагу на тому, що мовленнєве спілкування завжди здійснюється за допомогою знаків, значень і смислів. Це дає підстави припустити, що система смислів, утілена в мовних знаках і значеннях, становить зміст і структуру зовнішньої структури мовленнєвого досвіду. Відповідно, особливості засвоєних знаків складають зміст мовленнєвої компетентності як «знання правил вираження розумового змісту за допомогою засобів мови, володіння необхідними для даного виду діяльності операційними структурами та навичками їх реалізації» (Л. О. Бутакова). Значення складають зміст мовної картини світу як «сукупності знань про світ, які зафіксовані в лексиці, фразеології, граматиці» (В. О. Маслова). Особистісні смисли виражаються через мовленнєву культуру як «систему цінностей, яка визначає ставлення людей до мови, її норм, і яка виявляється в процесі повсякденного спілкування» (А. В. Белова). Отже, мовленнєвий досвід є структурно-функціональною системою особистості, суть якої процес і продукт обробки та впорядкування результатів мовленнєвого освоєння особистістю світу за допомогою мовленнєвої здатності, мовленнєвих здібностей, мовленнєвої компетенції і діяльності через посередництво мовленнєвої компетентності, мовної картини світу та мовленнєвої культури особистості.

На основі розробленої теоретичної моделі мовленнєвого досвіду ми провели емпіричне дослідження структурно-функціональних особливостей внутрішньої та зовнішньої структур мовленнєвого досвіду особистості, що полягало в комплексному вивченні визначених нами діагностичних показників зазначених структурних елементів. У дослідженні взяло участь 386 респондентів віку «зріла юність» і 194 респонденти молодшого шкільного віку. Внутрішня структура описувалася за допомогою 32 діагностичних показників, які в результаті дали загальну картину особливостей організації в респондентів структурних елементів. Наявність взаємозв'язку і взаємодії зазначених елементів внутрішньої структури розглядалося через кореляційні зв'язки між показниками окремих елементів. Дані представлені в табл.1.

Таблиця 1

Кореляційні зв'язки між показниками елементів внутрішньої структури мовленнєвого досвіду у вибірці «діти молодшого шкільного віку» ($p < 0,01$; $n = 194$) та у вибірці «зріла юність» ($p < 0,01$; $n = 386$)

	Мовленнєва здатність		Мовленнєва компетенція		Мовленнєві здібності		Мовленнєва діяльність	
	Діти	Юнаки	Діти	Юнаки	Діти	Юнаки	Діти	Юнаки
Мовленнєва здатність	1	1	0,518	0,634	0,458	0,500	0,463	0,618
Мовленнєва компетенція	0,518	0,634	1	1	0,500	0,518	0,479	0,580
Мовленнєві здібності	0,458	0,500	0,500	0,518	1	1	0,505	0,664
Мовленнєва діяльність	0,463	0,618	0,479	0,580	0,505	0,664	1	1

У дітей молодшого шкільного віку всі кореляційні зв'язки статистично значущі, що означає наявність взаємозв'язку між окремими елементами внутрішньої структури мовленнєвого досвіду. У вибірці «зріла юність» найбільш значущі кореляційні зв'язки характеризуються пари мовленнєва діяльність – мовленнєві здібності ($r = 0,664$) і мовленнєва здатність – мовленнєва компетенція ($r = 0,634$). Порівняння кореляційних зв'язків між показниками елементів внутрішньої структури у двох вікових групах дає змогу виявити закономірності динаміки структурно-функціональних зв'язків. Будова внутрішньої структури в обох вибірках – однакова, що засвідчує наявність статистично значущих кореляційних зв'язків між усіма елементами структури. Відмінності полягають у якісних характеристиках цих зв'язків: у дітей вони однорідні, а в дорослих простежуються превалюючі напрямки зв'язку, що засвідчує наявність певної ієрархізованої структури. У вибірці «зріла юність» чітко простежується наявність переважаючих взаємних зв'язків: між мовною діяльністю та мовними здібностями і між мовленнєвою здатністю та мовленнєвою компетенцією. Взаємодія саме в таких парних зв'язках призводить до впорядкування всієї структури й визначає індивідуальні відмінності. У вибірці «діти молодшого шкільного віку» таких переважаючих кореляційних зв'язків не спостерігається – відмінності коефіцієнтів кореляцій між рівнем організації елементів статистично не значущі й не вказують на наявність істотних відмінностей між силою зв'язків. Відтак, аналіз кореляцій дає підставити зробити висновок про те, що у внутрішній структурі мовленнєвого досвіду дорослих носіїв мови виникають певні домінуючі зв'язки, що свідчить про наявність ієрархічної, а отже впорядкованої структури. Отже, напрямком розвитку внутрішньої структури полягає не в зміні структури, а в зміні функціональних характеристик внутрішньої структури – якісній зміні зв'язків між елементами. Отже, динаміка розвитку внутрішньої структури мовного досвіду виявляє тенденцію до впорядкування, яка виявляється в ієрархізації елементів. Це дає підстави стверджувати, що розвиток внутрішньої

структури мовленнєвого досвіду полягає в спеціалізації окремих структур, виділенні їх функцій, тобто в диференціації.

Емпіричне дослідження зовнішньої структури мовленнєвого досвіду ґрунтується на теоретичному ствердженні того, що елементи внутрішньої структури в процесі узагальнення та впорядкування, поєднуючись з особливостями інших елементів та особистісними особливостями, створюють зміст елементів зовнішньої структури. Можливість виявити якісно новий психологічний зміст, що відображає внутрішній зв'язок між окремими елементами мовного досвіду, з'являється завдяки факторному аналізу. Як зазначав О. М. Лактіонов, «тим самим виникає принципова можливість розшифровки психологічного змісту невідрефлексованих підсвідомих і надсвідомих структурно-динамічних складників індивідуального досвіду» (Laktionov 2010: 125). Отримані в результаті дослідження внутрішньої структури мовленнєвого досвіду кореляційні матриці з 32 змінних були піддані факторному аналізу. Згідно з критерієм «кам'янистого осипу», у вибірці «зріла юність» було виділено три фактори, у вибірці «молодший шкільний вік» – шість факторів. Змістовний аналіз змінних, що ввійшли до факторів у вибірці «зріла юність» дав підстави умовно позначити їх як: «інтерпретативний» – 13 %; «регулятивний» – 11 %; «інструментальний» – 8 %. У дітей молодшого шкільного віку фактори характеризуються як «інтелектуальний» – 12 %; «креативний» – 11 %, «комунікативний» – 8 %, «операційний» – 7 %, «інструментальний» – 6 %, «варіативний» – 6 %.

Порівняння структурно-функціональних особливостей будови зовнішньої структури мовленнєвого досвіду у двох вікових групах дало змогу виявити закономірності його вікової динаміки. Якісний аналіз виділених факторів дає змогу чітко простежити шлях розвитку зовнішньої структури – від поєднання окремих частин у дітей до генералізованих частин, які через невелику кількість структурних елементів, що реалізують всі функції зовнішньої структури (у вибірці «зріла юність»). У дітей виявлено шість чинників зовнішньої структури, які (як видно з аналізу змінних, що їх склали) змістовно відрізняються від факторів, виділених у дорослих. Генералізація окремих частин призводить до наявності трьох факторів у дорослому віці, які виявляють чітку спрямованість на опосередкування мовленнєвого освоєння світу особистістю. Вищесказане дає підстави зробити висновок про те, що динаміка розвитку зовнішньої структури підпорядковується принципу інтеграції і полягає в об'єднанні окремих частин в єдине ціле.

Отже, теоретичне осмислення результатів емпіричного дослідження мовленнєвого досвіду в парадигмі структурно-функціонального походження й теорії систем привело нас до розуміння того, що основною характеристикою є саме організація досвіду. Як зазначав Б. Ф. Ломов, «істотною характеристикою багаторівневих систем є відносна автономія кожного з рівнів, які в неї входять, і їх певна супідрядність. Це становить найважливішу умову саморегуляції системи. Від того, які саме рівні формуються в системі і як вони пов'язані один з одним (які з них у цих умовах є провідними, а які – підлеглими), залежить оперативність і

ефективність регуляції» (Lomov 1999: 137). Цим Б. Ф. Ломов стверджує, що ефективність системи залежить від рівня її організації, тобто від рівня впорядкованості й взаємного зв'язку між частинами системи. Сучасні наукові уявлення в межах системно-організаційного підходу (О. О. Богданов, Е. Г. Винограй, Г. Т. Паламарчук, М. І. Сетров) розглядають організацію як категорію, що характеризує джерела функціональності, і, у більш широкому сенсі – ефективності систем у розв'язанні актуальних завдань. Отже, система описується через наявність-відсутність у неї такої характеристики як організованість, яку Е. Г. Винограй визначає в двох основних аспектах: 1) як властивість системи, яка породжує її функціональність (статичний аспект), і 2) як процес, який формує цю властивість (динамічний аспект)» (Vinogray 1989: 34). Аналогічну думку висловлює і М. І. Сетров, відзначаючи, що «розкриття законів функціонування і функціональних зв'язків систем і буде розкриттям законів організації» (Setrov 1972: 25), які повинні формулюватися у вигляді принципів, що відображають об'єктивні закони процесу організації (Setrov 1972: 48). Такими законами є принципи інтеграції та диференціації. Як зазначає Н. І. Чуприкова, «скрізь, де є розвиток, він йде від станів відносної глобальності й відсутності диференціації до станів більшої диференційованості, артикульованості та ієрархічної інтеграції. Органічний розвиток - це завжди поступово збільшувана диференціація, ієрархічна інтеграція і централізація всередині генетичного цілого» (Chuprikova 1997: 71). Як відзначають дослідники (Н. І. Чуприкова, О. М. Поддяков), цей закон характеризує розвиток будь-яких цілісних систем – організмів, індивідів, соціальних спільнот і т. п. Отже, розвиток будь-якої системи може бути зрозумілий у термінах диференціації – інтеграції, що передбачають і збільшення складності системи та ступеня спеціалізації та сегрегації її підсистем, і їх взаємодію, що забезпечує цілісність системи загалом. Патологічні процеси будь-якої генези спрощують будову структури, розмиваючи кордони підсистем, призводять до нівелювання якісних відмінностей між ними, гомогенізації, і, як наслідок, – функціональному спрощенню системи і зниженню якості адаптації.

Отже, наявність двох процесів в організації систем – диференціації та інтеграції, і виділення нами двох структур мовленнєвого досвіду, одна з яких є внутрішньою, а інша – зовнішньою – дає підстави говорити про те, що динаміка розвитку внутрішньої структури досвіду полягає в диференціації нерозділеного цілого на окремі ієрархічно розміщені структурні елементи із чітким виділенням їх функцій. А зовнішня структура мовленнєвого досвіду, пов'язана з виявленням назовні змісту внутрішньої структури, розвивається через інтеграцію (від частин до цілого), тобто розвиток зовнішньої структури мовленнєвого досвіду відбувається за допомогою інтеграції як об'єднання окремих частин у єдине ціле, укрупнення частин і поява нової якості. Це підтверджується і результатами факторного аналізу – у дітей – факторів шість, вони є монолітними, гомогенними й нечітко функціонально диференційованими. У юнаків зовнішня структура стає ієрархізованою (чітко виділяється головний фактор і другорядні, підлеглі), артикульованою (наявність центрального зв'язку і вторинних менш істотних зв'язків), що є основними ознаками інтеграції систем. Як зазначав Б. Ф. Ломов, «у

реальному процесі психічного розвитку обидва варіанти – інтеграції та диференціації – виступають у діалектичному взаємозв'язку» (Lomov 1999: 159). Чим більш диференційованою є структура внутрішніх елементів мовленнєвого досвіду, тим більш ефективно відбувається процес розмежовано-інтегрованого відображення об'єктів і ситуацій у процесі мовленнєвого освоєння індивідом світу.

Висновки

Дослідження показало, що мовленнєвий досвід – складна система, яка характеризується певним рівнем структурно-функціональної організації. Останню трактують як певний процес упорядкування структурних елементів і приведення їх у відповідність із функцією системи. Як показує емпіричне дослідження на основі структурно-генетичного підходу, організація внутрішньої структури мовленнєвого досвіду відбувається за принципом диференціації. Отже, більш організованим внутрішнім мовленнєвим досвідом буде той досвід, який характеризується наявністю чітко визначених структурних елементів. А організація зовнішньої структури в динаміці свого розвитку виявляє тенденцію до інтеграції, тобто до об'єднання раніше окремих елементів у єдину організовану структуру і приведення її до оптимальної кількості елементів. Більш організованою зовнішньою структурою виявляється та, у якій виділяється невелика кількість взаємопов'язаних, істотно змістовно навантажених частин, функції яких є взаємодоповнюючими і взаємозалежними. Отже, приходимо до висновку, що організація мовленнєвого досвіду відбувається в єдності диференціації та інтеграції як основних процесів системи. Закономірності процесу організації мовленнєвого досвіду особистості полягають у безперервному взаємозв'язку аналізу й синтезу – динаміці диференціувальних та інтегративних процесів.

Література

References

1. Vinogray, Ye. (1989). *Obshhaja teorija organizacii i sistemno-organizacionnyj podhod*. [General Theory of the Organization and System-Organizational Approach]. Tomsk: Izd-vo Tomskogo Universiteta.
2. Vygotsky, L. (1984). *Voprosy detskoj psihologii* [Issues of Child Psychology]. Vol. 4. Moscow: Pedagogika.
3. Zalevskaya, A. A. (2000). *Vvedenie v Psikholingvistiku* [Introduction to Psycholinguistics]. Moscow: Russian State Humanitarian University.
4. Laktionov, A. N. (2010). *Koordinaty individual'nogo opyta* [Coordinates of Individual Experience]. Kharkiv.
5. Leontyev, A. A. (2003). *Osnovy Psikholingvistiku* [Foundations of Psycholinguistics]. Moscow: Smysl.
6. Lomov, B. F. (1999). *Nekotorye principy sistemnogo podhoda. Metodologicheskie osnovy sistemnogo podhoda v psihologii* [Some principles of the systems approach. Methodological foundations of the system approach in psychology]. I. V. Gerasimova, Ed. Vladivostok: DVGMA.
7. Setrov, M. I. (1972). *Osnovy Funkcional'noy Teorii Organizacii* [Fundamentals of the Theory of Functional Organization]. Leningrad: Nauka.
8. Frumkina, R. M. (2001). *Psikholingvistika* [Psycholinguistics]. Moscow: Academy.

9. Chuprikova, N. I. (1997). *Psihologija Umstvennogo Razvitija: Printsip differenciacii* [Psychology of Mental Development: The Principle of Differentiation]. Moscow: Stoletije.

Тетяна Пастрик

Луцький базовий медичний коледж

Tanyusha0801@mail.ru

Оксана Кихтюк

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки

kyhtuik@rambler.ru

ГЕРМЕНЕВТИЧНИЙ ОПИС КОНЦЕПТУАЛЬНОЇ МОДЕЛІ ПРОДУКТИВНОГО БІЛІНГВІЗМУ ПЕРЕКЛАДАЧА

Received March, 21, 2014; Revised March, 28, 2014; Accepted April, 27, 2014

Анотація. У статті описується герменевтичний підхід, який застосовується для вивчення концептуальної моделі продуктивного білінгвізму перекладача. Це дає змогу розглянути та з допомогою герменевтичного методу виявити особливості діяльності перекладача, які зумовлені конативними, когнітивно-лінгвістичними та особистісними стратегіями. У нашому дослідженні герменевтичний метод полягає у вивченні концептуальної моделі продуктивного білінгвізму перекладача через продукт його діяльності-текст. Вивчення тексту дає можливість виявити особливості перебігу діяльності перекладача та ефективність реалізації основних перекладацьких стратегій-особистісних, конативних та когнітивно-лінгвістичних. Застосування психографологічного методу і аналізу письмового тексту герменевтичного методу вивчення текстів оригіналу та перекладу доказує про великий потенціал методу інтерпретації тексту.

Ключові слова: перекладач, герменевтичний метод, продуктивний білінгвізм, стратегії, текст.

Пастрик Татьяна, Кихтюк Оксана. Герменевтическое описание концептуальной модели продуктивного билингвизма переводчика.

Аннотация. В статье описывается герменевтический подход, который применяется для изучения концептуальной модели продуктивного билингвизма переводчика. Это позволяет рассмотреть и с помощью герменевтического метода выявить особенности деятельности переводчика, обусловленные конативного, когнитивно-лингвистическими и личностными стратегиями. В нашем исследовании герменевтический метод заключается в изучении концептуальной модели продуктивного билингвизма переводчика через продукт его деятельности – текст. Изучение текста дает возможность выявить особенности течения деятельности переводчика и эффективность реализации основных переводческих стратегий – личностных, конативного и когнитивно-лингвистических. Применение психографологического метода и анализа письменного текста герменевтического метода изучения текстов оригинала и перевода доказывает о большом потенциале метода интерпретации текста.

Ключевые слова: переводчик, герменевтический метод, продуктивный билингвизм, стратегии, текст.